

AB voorblad

Datum vergadering: 22 februari 2019
Agendapunt: 4.B.
Projectenboeknummer en -naam: N.v.t.
Corsa dossiernummer: --
Voorstelnummer BABS: 47582

AAN het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas

Commissie(s) Cie. WB 31-01-2019 Cie. AFZ 31-01-2019	Portefeuillehouder(s) Dijk, P.M.J. van
--	--

Agendaonderwerp:
Evaluatie droogte 2018 fase 2

Voorstel:

1. Kennis te nemen van de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van spoor 2 van de Evaluatie Droogte 2018.
2. Ten aanzien van maatregel 2.1, vissen af te vangen, de keuze te maken voor optie 1:
 - Geen algemene vissoorten meer afvangen; op locaties met zeldzame, kritische vissoorten in eerste instantie in zetten op de watervoerendheid van de watergangen en in tweede instantie op afvangen van deze kritische soorten.

Besluit:

**Mij bekend,
De secretaris,**

Bij het onderwerp:

Liggen de volgende stukken ter inzage:

De volgende stukken zijn als bijlage meegezonden:

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 22 FEBRUARI 2019

Voorstel:

1. Kennis te nemen van de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van spoor 2 van de Evaluatie Droogte 2018.
 2. Ten aanzien van maatregel 2.1, vissen af te vangen, de keuze te maken voor optie 1:
 - o Geen algemene vissoorten meer afvangen; op locaties met zeldzame, kritische vissoorten in eerste instantie in zetten op de watervoerendheid van de watergangen en in tweede instantie op afvangen van deze kritische soorten.
-

PROBLEEMSTELLING

De zomer van 2018 was extreem droog. Na 1976, het record droogtejaar, is het een van de droogste zomers van de afgelopen 100 jaar. Uit de droogte evaluatie van het KNMI blijkt dat deze droogte eens in de dertig jaar kan optreden. Door klimaatverandering kan dit oplopen tot eens in de 15 à 20 jaar. Door de hoge temperaturen en de geringe neerslag was er weinig water beschikbaar. Hierdoor ontstonden op veel locaties in ons beheergebied problemen met betrekking tot waterbeschikbaarheid en –kwaliteit.

In het thema AB van 14 september 2018 is op hoofdlijnen een plan van aanpak gepresenteerd om de Droogte 2018 te evalueren. In dit plan werden meerdere sporen benoemd:

1. Volgen herstel watersysteem;
2. Evalueren maatregelen droogtebestrijding;
3. Bestuurlijke evaluatie;
4. Landelijke evaluatie.

In de themacommissie van 22 oktober 2018 bent u geïnformeerd over de voortgang van spoor 1 (Volgen herstel watersysteem). De financiële afwikkeling van de Droogte 2018 is behandeld in het AB van 14 december 2018 (fase 1). Resultaten van spoor 4 worden vanaf april 2019 verwacht.

Deze nota informeert u over de (eerste) inzichten uit spoor 2. In spoor 2 is onderzocht hoe effectief de door het waterschap genomen maatregelen waren, welke maatregelen in een volgende droogte periode opnieuw genomen zullen worden en welke structurele maatregelen nodig zijn om beter voorbereid te zijn op extreme omstandigheden in de toekomst.

Hiertoe zijn 52 medewerkers geïnterviewd, die een rol hadden in de bestrijding van de droogte in 2018. Belangrijkste conclusies uit deze interviews zijn:

1. *Het commitment bij de medewerkers was groot* en de beschikbare kennis werd goed gedeeld. Er is sprake van een zeker gevoel van trots over de wijze waarop de calamiteit is afgehandeld. Hierbij speelde de Waterkamer een belangrijke rol. Deze droeg bij aan snelle en gedragen maatregelen;

de Waterkamer

Een fysieke ontmoetingsruimte waar afvaardigingen van verschillende disciplines en afdelingen samen de toestand van het watersysteem duiden en adviezen geven op operationeel en tactisch niveau. Dit is tevens de plek waar gegevens samenkomen en omgezet worden in bruikbare informatie voor in- en extern gebruik.

2. *Het merendeel van de maatregelen (bv rondom waterconservering en -verdeling) heeft goed uitgepakt.* Aandachtspunten zijn “vis afvangen” en de blauwalgenproblematiek. Hier wordt verderop op ingegaan.
3. *Het systeem* is door de mogelijkheid van aanvoer uit bovenstroomse gebieden en vanuit de Maas te kenmerken als redelijk robuust. Zo zijn de Peelvenen, mede door de uitgevoerde inrichtingsmaatregelen, minder verdroogd dan in eerdere jaren. Tegelijkertijd betekent dit dat het systeem kwetsbaar is als deze inlaatmogelijkheden door nog drogere zomers of bij een lage Maasafvoer weg zouden vallen;
4. *Er is ruimte om (nog) meer water te conserveren:* met de nota Peilbeheer (vastgesteld in het AB van 5 juni 2015) is meer aandacht gegeven aan het instellen van peilen waarbij te nat en te droog beter in balans zijn gebracht. Dit wordt verder geoptimaliseerd in de GGOR trajecten. Conform de uitgangspunten van “Weer, een uitdaging” zullen in deze trajecten de extremen aan de droge en natte kant worden meegenomen. Maar daarnaast kunnen mogelijk ook nog extra conserveringskansen operationeel gemaakt worden (bv in de lopende inrichtingsprojecten). Ook de huidige extreme instellingen (boven de bovenkant van de beheermarge) van alle automatische stuwen dragen bij aan waterconservering.
5. *Afhankelijkheid van sleutelfiguren:* De calamiteitenorganisatie heeft sterk geleund op een beperkt aantal sleutelfiguren. Om dit beter op te vangen zijn zomerplanningen nodig en moeten er meer mensen op tactisch niveau beschikbaar komen om een betere doorvertaling van strategisch (beleid) en tactisch (bestrijdingsplan) naar operationeel niveau (protocol, gebiedsgerichte maatregelen) te krijgen. Dit verbetert de aansturing, vergemakkelijkt de communicatie en verkleint de kans op fouten.

BEOOGD EFFECT

De uitkomsten van de interviews zijn langs vier lijnen vertaald in adviezen/aanbevelingen voor structurele maatregelen, nl.

1. Inbedden van lessen van de Droogte 2018 in de bedrijfsvoering;
2. Keuzes maken;
3. Eenduidige uitvoeringspraktijk ontwikkelen;
4. Opleiding en aanstelling.

Ad 1. Inbedden van lessen van de Droogte 2018 in de bedrijfsvoering

In de onderstaande tabellen zijn de belangrijkste maatregelen genoemd die voor respectievelijk 1 april 2019 en 1 juni 2019 uitgevoerd kunnen worden, zodat de lessen die geleerd zijn in 2019 direct toegepast kunnen worden.

<i>Maatregelen voor 1 april 2019</i>	<i>Waar draagt het aan bij?</i>
2.1 Ontwikkelen scenario/protocollen hoge peilen tot 1 april: - Wat als in februari alle boeren mest gaan uitrijden?	Effectieve, eenduidige maatregelen
2.2 Ontwikkelen scenario/protocol droog voorjaar: - Wat als er een beregeningsverbod geldt vanaf 1 april? - Wat als er een onttrekkingsverbod oppervlaktewater jaarrond van kracht is?	Effectieve, eenduidige maatregelen

<i>Maatregelen voor 1 juni 2019</i>	<i>Waar draagt het aan bij?</i>
2.3 Scenario normaal/droog voorjaar droge, zonnige, warme zomer: - Wat als het inlaatwater blauwalgen bevat? - Wat als er geen inlaatwater beschikbaar is?	Eenduidige uitvoeringspraktijk ontwikkelen

Ad 2. Keuzes maken

Met name rondom het vissen afvangen zijn vraagtekens geplaatst als het gaat over effectiviteit. Hiervoor is een inventarisatie uitgevoerd specifiek op het aspect 'maatregelen tegen droogte in beken ten behoeve van ecologie en beschermde soorten'. Hierbij zijn andere waterschappen en experts van natuurorganisaties geraadpleegd. Zij onderschrijven de vraagtekens als het gaat om algemene soorten. Alleen voor zeldzame, kritische soorten is dit afvangen te overwegen. In deze gevallen is raadzaam om in eerste instantie in te zetten op het watervoerend houden van ecologisch waardevolle locaties/watergangen.

Bij de voorgestelde keuze voor het niet meer afvangen van algemene soorten, blijft er dan echter wel een imago / communicatie punt over. Het niet afvangen van algemene vissen gaat leiden tot vissterfte en dit is zichtbaar. Op het 'niets doen' kan door de publieke opinie gereageerd worden als zijnde 'zielig' of 'creëren van omstandigheden met ziektekiemen/bacteriën'. Hierover dient bestuurlijk een keuze gemaakt te worden.

<i>Maatregel voor 1 april 2019</i>	<i>Waar draagt het aan bij?</i>
2.1 Keuze maken wel of geen vissen afvangen en bijbehorende acties als gevolg van deze keuze verder uitwerken. <i>Voorstel:</i> Geen algemene vissoorten meer af te vangen; op locaties met zeldzame, kritische vissoorten. In eerste instantie in zetten op de watervoerendheid van de watergangen en in tweede instantie op afvangen van kritische soorten. 1. Kiezen voor watervoerend houden kritieke locaties met zeldzame, kritische soorten (dit zullen een beperkt aantal locaties zijn) en algemene soorten niet afvangen, met inbegrip van (enige) imagoschade → € 25.000,- 2. Kiezen voor alle vissen afvangen om imagoschade zo beperkt mogelijk te houden: a. Vroegtijdig vissen afvangen door een professioneel bedrijf en deze overzetten naar wateraanvoerwatergangen → Minimaal € 50.000,- b. Vissen afvangen op basis van een piepsysteem en daarbij een beroep doen op lokale visclubs en ivn's → kosten verwaarloosbaar en als deze er niet zijn professioneel afvangen → Minimaal € 25 000,-	Geen onnodige ecologische schade

al naar gelang de gezondheidsstaat van de vissen, de vissen afvoeren of overzetten naar wateraanvoerwatergangen.	
--	--

Ad 3 Eenduidig operationeel beleid ontwikkelen

Ten aanzien van onderstaande onderwerpen kan nieuw beleid (blauwalgen) ontwikkeld worden of is een concretiseringslag aan te bevelen. Op deze manier wordt een eenduidige uitvoeringspraktijk bewerkstelligd.

<i>Maatregelen (planning?)</i>	<i>Waar draagt het aan bij?</i>
3.1 Normstelling voor blauwalgen: - Bij welke concentraties treden er geen risico's voor volksgezondheid op en kan wateraanvoer doorgaan?	Eenduidige uitvoeringspraktijk en afwegingskader ontwikkelen Opstellen onderzoek agenda
3.2 Beregeningsbeleid beter uitlegbaar voor omgeving maken.	Eenduidige uitvoeringspraktijk ontwikkelen
3.3 Regionale vertaling (samen met onze water "partners") van de verdringingsreeks om de waterverdeling te optimaliseren: - Welke watergangen blijven in welke situatie water ontvangen en welke mogen droogvallen? Dit ook in relatie tot de problematiek rondom het afvangen van vis (zie maatregel 2.1).	Eenduidige uitvoeringspraktijk ontwikkelen Geen onnodige ecologische schade Opstellen onderzoek agenda

Ad 4 Opleiding en aanstelling

In onderstaande tabel zijn de twee belangrijkste voorwaarde, die nodig zijn om de toekomstige calamiteiten in te passen in de reguliere bedrijfsvoering uitgewerkt. Dit zal helpen om zowel tijdens de calamiteit, de voorbereidende periode en de nazorg effectief en efficiënt te werken. Deze constatering is overigens in lijn met de resultaten van fase 1 van de evaluatie Droogte 2018.

<i>Maatregel (Volgende bestuursperiode)</i>	<i>Waar draagt het aan bij?</i>
4.1 Capaciteitsuitbreiding en investeren in kennis delen / trainen en oefenen, meer mensen op tactisch niveau.	Kwetsbaarheid door afhankelijkheid van beperkt aantal sleutelfiguren beperken
4.2 Doorontwikkelen Waterkamer	Kwetsbaarheid door afhankelijkheid van beperkt aantal sleutelfiguren beperken

ARGUMENTEN

1. *Het klimaat verandert snel.* Afgelopen jaren hebben we extreme weersperioden meegemaakt, die we als niet normaal beschouwen. Onze bedrijfsvoering is niet ingericht om jaar in jaar uit deze extremen op te vangen. Dit gaat uiteindelijk ten koste van de reguliere activiteiten (bv uitvoeringsprojecten en groot onderhoud). Nu deze extremen normaal worden (ieder jaar?), dient de bedrijfsvoering hierop aangepast te worden en dient anders gewerkt te worden. Doen we dat niet, dan gaan we de toekomst mogelijk ervaren als een 'opeenstapeling van calamiteiten', daar waar we zouden moeten streven naar 'past in de reguliere bedrijfsvoering'.
2. *Genoemde maatregelen zijn nodig om goed voorbereid te zijn op een nieuwe droogte.*
3. *Omdat de extremiteit van de droogteproblematiek dit jaar nog nieuw/ongeëvenaard was,* werd er nu nog door de omgeving geaccepteerd dat diverse aspecten nog onbekend waren voor het waterschap en hier dus geen pasklaar antwoord voor was. Het gevoel heerst dat onze omgeving bij een volgende droogte van het waterschap verwacht dat we hier goed op voorbereid zijn. Hierdoor bestaat het afbreukrisico of de kans dat er imagoschade ontstaat bij een nieuwe droogte. Vanuit de omgeving wordt verwacht dat het benodigde huiswerk wordt gemaakt.
4. *De realisatie van onze doelstellingen staat onder druk.* Er zijn afgelopen perioden veel extra opgaven bijgekomen en geen opgaves afgevallen. Genoemd kunnen worden: extra inspanning om de waterkwaliteitsdoelstellingen te halen (waaronder extra zuiveringsstappen), extra inspanning op het gebied van digitale transformatie, vergrote ambities rondom duurzaamheid, extra doelstelling om energieneutraal in 2030 te zijn, urgente opgave rondom waterveiligheid ten gevolge van de nieuwe normering. Veel van het extra werk is de afgelopen jaren binnen de begroting opgevangen: er wordt extra werk gedaan zonder dat de beschikbare middelen navenant zijn verhoogd. Dit heeft de druk op de organisatie verhoogd. De beperkte capaciteit maakt dat tegenvallers (zoals de Droogte 2018) moeilijk opgevangen kunnen worden en tot vertraging leiden in projecten en ons regulier werk. Het doorontwikkelen van bv de Waterkamer vergt op jaarbasis zeker een halve fte.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1. Genoemde maatregelen zullen niet alle effecten van een extreem droge zomer op kunnen vangen. Hiervoor is, naast het aanvoeren van Maaswater, vooral veel neerslag nodig. Alleen dan herstelt het watersysteem zich volledig en is het bestand tegen een nieuwe extreme droogte.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

Naar aanleiding van de discussie met het Algemeen Bestuur zullen de structurele consequenties op kosten gezet worden en vervolgens aan het Algemeen Bestuur aangeboden.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Een goede evaluatie van de Droogte 2018 en het oppakken van de structurele verbetermaatregelen helpt ons om beter te kunnen anticiperen op een toekomstige droogte.

VERVOLG

De organisatie zal in 2019 de verbeterpunten 1.1 t/m 4.2 oppakken om zich goed voor te bereiden op een nieuwe periode van extreme droogte.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

De gewijzigde aanpak qua afvangen van vissen zal met IVN en de hengelsportverenigingen besproken worden.

BIJLAGEN

AB-besluit

VERSIEDATUM

14 januari 2019

AB-BESLUIT

ONDERWERP: Evaluatie Droogte 2018 – fase 2

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER: 220219/

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 januari 2019;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet;

gezien het advies van de commissie Algemene en Financiële zaken en Watersysteembeheer van 31 januari 2019;

B E S L U I T:

1. Kennis te nemen van het afronden van fase 2 – Evaluatie Droogte 2018.
2. Ten aanzien van maatregel 2.1, vissen afvangen, de keuze maken voor optie 1:
 - o Geen algemene vissoorten meer afvangen; op locaties met zeldzame, kritische vissoorten in eerste instantie in zetten op de watervoerendheid van de watergangen en in tweede instantie op afvangen van deze kritische soorten.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 22 februari 2019,

de secretaris,

de dijkgraaf,

drs. P. Sennema

drs. L.H.J. Verheijen